

Transparante loopbruggen die tevens open depots zijn. In twee dijkvilla's is het spectaculair vernieuwde en vergrote Nationaal Glasmuseum Leerdam heropend, met maar liefst zeven tentoonstellingen. *Door Chris Reinewald*

Nieuw leven ingeblazen

Na een financieel relatief bescheiden verbouwing van €4 mln staat niet alleen het glas van het verleden centraal. Ook hedendaagse kunstenaars en vormgevers spelen een belangrijke rol. In de externe glasblazerij van het museum blazen zij het materiaal letterlijk leven in.

'Je houdt de fantasie alleen fris als je blijft experimenteren', vond de roemruchte, vormgevingsbewuste directeur van de Glasfabriek Leerdam, Petrus M. Cochius (1874-1938). Wat

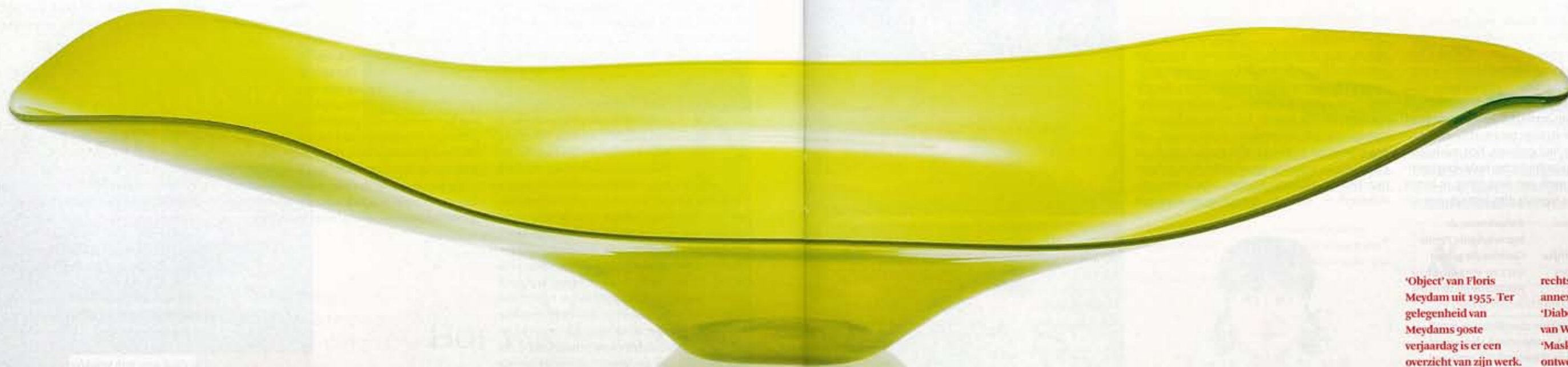
zou hij opgetogen zijn geweest dat er ook nu weer wordt geëxperimenteerd. Zij het niet zozeer in de fabriek als wel in de glasblazerij aan de Zuidwal, hartje Leerdam, dat inmiddels onderdeel is van het Glasmuseum als producent.

Het Glasmuseum kan terugkijken op een glorieus verleden, benadrukt directeur Arnoud Odding voor de koninklijke heropening: 'Maar nog steeds willen hedendaagse kunstenaars hun ambities in glas vangen. Daarin verschillen ze niet van de idealisten uit de vorige eeuw, toen Cochius de fabriek naar artistieke hoogten voerde.'

Toch hoeft alle kunsthistorische verhevenheid rondom glas voor Odding niet zo. 'Het gaat ons echt niet over de dikte van een kelk of de hoogte van een voetje. Of om wie wie beïnvloed heeft. Of in hoeverre het experimentele studio-glas wel of niet vrije kunst is. Glas gaat over menselijke idealen.'

Levend museum

Als levend museum worden kunstenaars en vormgevers van nu uitgenodigd om werk te komen maken. Zo vonden vorige zomers werk-

'Object' van Floris Meydam uit 1955. Ter gelegenheid van Meydams 90ste verjaardag is er een overzicht van zijn werk. Boven van links naar

rechts: de loopbruggen annex depots bij nacht; 'Diabolo vaas' (1956) van Willem Heesen; 'Masker' (2010) van ontwerper Walter van Beirendonck.

shops plaats die uitmondden in exposities. De fameuze modeontwerper Walter van Beirendonck maakte een clownsmasker en het Nederlandse modeduo Klavers-Van Engelen kwam met een schouderobject waarmee ze ook hun herfst-wintercollectie 2009 opsierden. De speelse sierwerpen prijken nu op een deexpositie 'I'll Be Blown - Op het lijf geblazen'. Na 'het goddelijke' en een 'blijje samenleving' als oriëntatiepunten in de jaren dertig en vijftig van de 20ste eeuw meent Odding dat we nu vooral met onszelf bezig zijn. Vandaar deze objecten in relatie met het menselijk lichaam.

In maart werd de laatste expositie bijeengeblazen. Keniaanse (!) en Nederlandse vormgevers als Arnout Visser, Dick van Hoff en Chris Kabel maakten samen met glasblazers — in aanwezigheid van het publiek — gebruiksglas in de glasblazerij. Stroperige glasbollen namen pas hun vaste vorm aan, zoals drinkglazen, vazen of schalen, nadat de strenge meesterblazer ze zissend in het water had gedoopt. Een misbaksel ging daarentegen resoluut terug in de verzengende, verzoenende oven om daar terug te keren naar de oermassa waaruit glas bestaat: een sa-

Rechts: Maria Blaise, 'Spiraaloorbellen' (2008); boven: dagelijks zijn er demonstraties glasblazen;

rechtsboven: de legendarische Petrus Cochius die tussen 1912 en 1933 directeur was van de glasfabriek.

mensmelting van kalk, zand en soda. Glas is en blijft magie uit het binnenste van de aarde.

De 'Afrikaanse' collectie staat nu in kassen die verspreid staan over de museumtuin, een ontwerp van Rob Verlinden, bekend van het SBS-programma De Tuinruimers. Vanuit hier heb je ook mooi uitzicht op de door architect Peter van Assche radicaal maar respectvol samengevoegde villa's. Waar binnen de presentaties vroeger in wiebelige vitrines op eng krakende vloeren in elkaar overliepen, presenteert het 'ademende' museum nu zes tot zeven afgekaderde deeltentoonstellingen.

Gebruiksglas

Het in 1953 geopende Glasmuseum koesterde lang twee bloeiperiodes: de Cochius-jaren 1912-1935 en de jaren vijftig (wederopbouw). Als vrijmetselaar verbond Cochius zijn spirituele idealen met zakelijk inzicht. Hij vroeg architecten, vormgevers en toegepaste kunstenaars van naam om voor de Glasfabriek mooi, betaalbaar gebruiksglas voor een breed publiek te ontwerpen: Berlage, De Lorm, Lanooy, Lebeau en — incidenteel — zelfs de Amerikaanse architect

Het Glasmuseum huist sinds 1953 in de villa van oud-directeur Cochius, en in het er naast gelegen pand van de financieel directeur van het

museum. De bruggen die de villa's nu verbinden doen ook dienst als depot (zie ook boven), waardoor het publiek de volledige collectie te zien krijgt.

Frank Lloyd Wright. Zij maakten enkele stuks of volledige glasseserviezen. Dit laatste ook om commerciële redenen.

Daarvoor, aan het begin van de 20ste eeuw, produceerde Leerdam namelijk weinig aantrekkelijk, goedkoop tafelglas, waarmee de fabriek het aflegde tegen de buitenlandse concurrentie. Dit 'grove' werk is trouwens ook te zien in het open depot. Het door Cochius opgeschroefde kwaliteitsniveau leidde uiteindelijk tot de befaamde collectie kunstnijverheidsglas, die als de tentoonstelling 'Neemt het Schoone' nog steeds de kern van het museum vormt. Maar mede door de crisis van de jaren dertig vielen de verkopen tegen. Exit Cochius. Zijn humanistische idealen als 'design driven' ondernemer echoden nadien echter nog decennia door.

Op de expositie met het 'blijje' gebruiksglas uit de jaren vijftig weerspiegelen niervormige pindaschaaltjes het optimisme van de wederopbouwjaren, ondanks de Koude Oorlog en een opgelegde goede smaak. Ontwerpers als Willem Heesen, Andries Copier, Sybren Valkema en Floris Meydam combineerden functioneel glasontwerp met experimenteel studioglas, zonder overigens zelf te (mogen) blazen. Dat deed de meesterblazer Arie van Loopik voor hen. Aan de nu 90-jarige Floris Meijdam, tussen 1949 en 1984 hoofdontwerper bij de fabriek, is een aanvullend eervol retrospectief in negentig objecten gewijd.

Eigen designlabel

In navolging van het Textielmuseum en het Zuiderzeemuseum zet het Glasmuseum nu ook een eigen designlabel in de markt. Sloophoutenmeubeldesigner Piet Hein Eek, tevens ontwerper van de stoere vitrines en kluisjes in het museum, ontwierp de *Armeluislamp*, een glazen hanglamp. Na dit eerste product van by Nationaal Glasmuseum volgen nog een kan van Klavers/Van Engelen en urnen van Peik Suyling.

Beneden is dan nog een grote zaal ingeruimd voor een overweldigende installatie van de religieus geïnspireerde schilder Marc Mulders: *The Seven Last Words of Christ*, bestaande uit op 'grote glasscherven' gebrandschilderde vogels, vlin-ders, schedels en doornen.

Links: 'The Seven Last Words of Christ', installatie van gebrandschilderd glas

en mondgeblazen vazen en schalen van Marc Mulders uit 2010.

De collectie staat op internet. Door in te zoomen kun je het object haarscherp, tot in de luchtbelletjes, bekijken

Ofschoon op steenworp afstand lijkt de Glasfabriek afzonderlijker te liggen dan ooit. Het was ooit eigenaar van de in het museum getoonde bedrijfscollectie. Maar negen jaar geleden trok de fabriek definitief haar handen van het museum af en vroeg het zelfs haar collectie, die bij het museum in bruikleen was, voor ruim € 1,5 mln over te kopen. Dat was even slikken, ook voor Odding die na een adviseurschap in 2004 directeur werd.

'Het museum was praktisch failliet', vertelt hij. 'We konden de collectie behouden dankzij bijdragen van het Rijk, de Vereniging Rembrandt en de Mondriaan Stichting. Tachtig procent van de exploitatie zijn we inmiddels zelf aan het verdienen. De rest, twee ton, ontvangen we uit gemeentelijke en andere overheids subsidies. Helaas houdt vooral de provincie de knip dicht.'

Als tweesporenbeleid zette het museum ook in op virtuele toegankelijkheid van de collectie. Kenniscentrum 2.0 is een internetsite met daarop de gehele — en zich uitbreidende — collectie. Via onderlinge verbanden klik je naar object, maker en/of type. Een korte, glasheldere tekst plaatst het object in een technische en kunsthistorische context. Door in te zoomen kun je het object haarscherp, tot in de luchtbelletjes, bekijken: handig en aantrekkelijk voor liefhebbers, verzamelaars en kunsthandelaars.

Fysieke museumbezoekers kunnen met een iPod Touch verhalen zien en horen van glasblazers, kunstenaars en fabrikanten. Zij geven het glas van de vaste collectie in het transparante depot relif en kleur. De depots zijn — heel praktisch — ondergebracht in de gezichtsbepalende loopbruggen die beide gebouwen verbinden. Zo loop je vanzelf door de vaste, zichtbare collectie heen. Bijkomend voordeel: glas hoeft niet in geklimatiseerde omstandigheden geconserveerd te worden. 'Airco, hoezo?' grinnikt Odding en hij schuift een raam in de bovenste loopbrug open.

Nationaal Glasmuseum

Zeven verschillende tentoonstellingen in Nationaal Glasmuseum, Lingedijk 28, Leerdam. De feestweek na de opening wordt op 26 en 27 juni afgesloten met de 'Leerdamse glasdagen', zie voor meer info: www.nationaalglasmuseum.nl.